

Auditfunctie
Ministerie van Defensie

Samenvattend auditrapport

2013

Ministerie van
Defensie (X)

Samenvattend auditrapport 2013

Ministerie van Defensie (X)

14 maart 2014

Kenmerk
BS/2014007142

Inlichtingen
Auditfunctie ministerie van Defensie
Postbus 20701
2500 ES Den Haag
T (070) 318 74 84

Inhoud

1	Samenvatting	5
1.1	Controle financiële overzichten	5
1.2	Onderzoek financieel en materieelbeheer	5
1.3	Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering	5
1.4	Overige onderwerpen	5
2	Inleiding	8
2.1	Doel en doelgroepen	8
2.2	Wettelijke taak	8
2.3	Object van controle	8
3	Controle financiële overzichten	10
3.1	Inleiding	10
3.2	Goedkeurende controleverklaring voor het ministerie	10
3.3	Paragraaf ter benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht	10
3.4	Onzekerheden als gevolg van ontbrekende brongegevens van uitgaven	11
3.5	Tolerantie samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagentschappen overschreden	11
3.6	Onjuiste standen van openstaande verplichtingen in de administratie	11
4	Onderzoek financieel en materieelbeheer	13
4.1	Inleiding	13
4.2	Bevindingen financieel en materieel beheer naar ontstaansjaar en impact	14
4.3	Opgeloste bevindingen in 2013	15
4.3.1	Registratiesystemen cryptoapparatuur en wapens: meer inzicht in risicobeheersing	15
4.4	Bevindingen in het beheer 2013	15
4.4.1	Autorisatie(beheer) kent leemten	15
4.4.2	(Europese) aanbesteding: aanvullende beheersingsmaatregelen gewenst	16
4.4.3	Administratieve beheershandelingen aandachtspunt	16
4.4.3.1	Voorschotten	16
4.4.3.2	Vorderingen en ontvangsten: onvoldoende grip op aansprakelijkheidstelling	16
4.4.3.3	Derdencontracten	17
4.4.3.4	Geldelijk beheer	17
4.4.4	Zwakke plekken in het betaalproces	17
4.4.4.1	Verificatie ontoereikend	17
4.4.4.2	Prestatieverklaringen onvoldoende waarborgen	18
4.4.5	Verplichtingenadministratie nog niet op orde	18
4.4.6	Personeelsdossiers completeren vordert gestaag, borging functioneert nog niet	19
4.4.7	Gebruikersbeheer Journaliserings Applicatie Salarissen (JAS) niet op orde	19
4.4.8	Reorganisatie heeft een negatieve invloed gehad op het personeelsbeheer	19
4.4.9	Tolerantie verantwoording batenlastenagentschappen overschreden	20
4.4.10	MKM: veel bereikt, borging verdient aandacht	20
4.4.10.1	Verantwoordingsnorm materieelbeheer gehaald	20
4.4.10.2	Invulling checklists feitelijk beheer voortvarend verlopen maar verdere kwaliteitsverbetering nodig	21
4.4.10.3	Flink doorgepakkt met doorontwikkeling MKM, borging verdient aandacht	21
4.4.10.4	Doorkijk overdracht PMD taken	21
4.4.11	Materieelbeheer GPM: verbetermaatregelen geïmplementeerd, nog risico's afwikkeling redeployment	22

4.4.12	Cryptosleutels en cryptopublicaties opnieuw bij twee defensieonderdelen niet op orde	22
4.5	Lopende ontwikkelingen	22
4.5.1	SPEER overgedragen aan de lijn	23
4.5.2	Dynamiek personeel en techniek hindert interne beheersing OPS	23
4.5.3	Voortgangsrapportage beheer en verbeterplan beheer	23
4.5.4	Onvoldoende voorbereidingen om het WNT-overzicht tijdig te kunnen opstellen	24
5	Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering	26
5.1	Inleiding	26
5.2	Totstandkomingsproces ordelijk verlopen	26
5.3	Reconstrueerbaarheid vastgesteld	26
5.4	Volledigheid en juistheid	27
5.5	Bedrijfsvoeringsparagraaf in goed overleg tot stand gekomen	27
5.6	Overzicht inhuur externen	27
6	Overige onderwerpen	29
6.1	Aandacht voor integriteit en fraude	29
6.2	Grote projecten worden separaat aan de Tweede Kamer gerapporteerd	29
Bijlage	Controleverklaring van de onafhankelijke accountant	31

1 Samenvatting

1.1 Controle financiële overzichten

Goedkeurende controleverklaring voor het ministerie

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2013 van het ministerie van Defensie (X). Dat houdt in dat de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld conform de wet- en regelgeving. Dit betekent ook dat de verantwoording over de rechtmatigheid in de bedrijfsvoeringsparagraaf een juist en volledig beeld geeft van de rechtmatigheid van de begrotingsuitvoering in overeenstemming met de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Verder hebben wij vastgesteld dat de in het jaarverslag opgenomen informatie over het beleid en de bedrijfsvoering (de zogenoemde niet-financiële informatie) niet strijdig is met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten. In onze verklaring is een paragraaf opgenomen ter benadrukking van de door het management in bijlage 6 van het jaarverslag beschreven onzekerheid in het WNT-overzicht (Wet Normering Topinkomens). Deze paragraaf tast de goedkeurende strekking van de controleverklaring niet aan.

Wij hebben vastgesteld dat de fouten ten aanzien van de rechtmatigheid beneden de toleranties zijn gebleven, met uitzondering van die voor de samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagentschappen (zie paragraaf 3.5).

Gedurende het jaar is door de grootschalige reorganisaties, personele reducties en de herinrichting en centralisatie van processen (inclusief de oprichting van FABK) een aanzienlijk aantal brondocumenten van betaalde facturen onvindbaar gebleken of niet tijdig aangeleverd. Dit is de reden dat in de controle uitgaven regelmatig moesten worden gekwalificeerd als onzeker, hetgeen heeft geleid tot het overschrijden van een aantal rapporteringstoleranties (zie paragraaf 3.4). Dit is door het management in het jaarverslag adequaat toegelicht. Door de veranderingen (in beheer en verantwoordelijkheidsverdeling) op het gebied van de verplichtingen hebben wij vastgesteld dat in de administratie de tolerantie voor de saldibalans in eerste instantie was overschreden. Na verwerking van de benodigde correcties geeft het jaarverslag een getrouw inzicht in de stand van de openstaande verplichtingen.

1.2 Onderzoek financieel en materieelbeheer

Bij onze onderzoeken hebben we ons gericht op de prioriteiten die door Defensie zijn gesteld (en die zijn opgenomen in het verbeterplan) en de aan de Tweede Kamer gemelde ambities. Voor 2013 betreft het voor het financieel beheer de uitgaven (betaalgedrag en rechtmatigheid), verplichtingen en verplichtingenbeheer (kwaliteit van de administratie) en opschoning personeelsdossiers. Voor het materieelbeheer gaat het vooral om het functioneren van de MKM.

Voor het ministerie van Defensie was 2013 een jaar van grote veranderingen. Wij zien in de effectieve werking van een aantal beheersmaatregelen in 2013 op deelterreinen vooruitgang ten opzichte van vorig jaar (met name materieel). Op andere terreinen (met name financieel, personeel, en IV beheer) is de door Defensie voorspelde dip in het beheer werkelijkheid geworden. In de eerste helft van het jaar zijn oude eenheden in hun functioneren gehinderd door onzekerheid en na de oprichting van de nieuwe organisatie is er sprake van minder (en nieuwe) medewerkers door Reductie Controlveld, heringerichte processen, het moeten wennen aan de nieuwe situatie, veranderde inrichting en verantwoordelijkheden etc. Doordat de reorganisaties laat in het jaar zijn afgerond hadden meerdere onderdelen te kampen met vacatures. Hierdoor is de effectieve werking van een aantal beheersmaatregelen niet zo goed geweest als benodigd om op te kunnen steunen. De doelstelling van Defensie is om in 2014 alles op orde te brengen conform het ingeslagen traject teneinde in 2015 het gehele jaar volgens de verbeterde wijze te werken.

De primaire aandacht van het departement qua bedrijfsvoering was gericht op het beheerst afronden van de reorganisaties. Problemen in het beheer werden in 2013 veelal wel onderkend maar konden niet allemaal tegelijk worden opgepakt. In juli 2013 heeft het Audit Comité (AC) de taken en verantwoordelijkheden op het gebied van beheer nader besproken en vastgesteld. Eind 2013 is naar de actuele inzichten de ambitie voor het beheer in 2014 vastgesteld.

Met de rapportage aan de Tweede Kamer over het beheer bij defensie zijn prioriteiten gesteld en door de gemaakte keuze werd een ontwikkelpad ingeslagen waarin een terugval werd voorzien. Voor de toekomst moet dit leiden tot verbetering in het beheer. In die zin kan worden gesteld dat de situatie is beheerst. Onze controle kijkt terug naar de feitelijke situatie in het verantwoordingsjaar 2013. Wij signaleren dat het aantal bevindingen ten opzichte van 2012 per saldo is gestegen. In 2013 is 1 bevinding opgelost, is er 1 bevinding teruggekeerd, zijn er 2 nieuw toegevoegd en is per saldo de ernst van de bevindingen toegenomen. Wij verwijzen hiervoor naar paragraaf 4.3 en 4.4.

In het beheer signaleren wij enkele belangrijke aandachtspunten:

- de uitvoering en borging van beheersmaatregelen in het betaalproces, en het niet voldoen aan de interdepartementale norm van 90% tijdig betaalde facturen;
- de kwaliteit van de verplichtingenadministratie;
- diverse aspecten van het personeelsbeheer;
- de inrichting van een adequaat proces om te voldoen aan de WNT.

Het opschonen van de personele dossiers vordert gestaag maar blijft afhankelijk van de oplevering van de ontbrekende wettelijk vereiste documenten door betrokkenen. De maatregelen om nieuwe vervuiling te voorkomen hebben tot op heden nog onvoldoende gefunctioneerd.

De diverse reorganisaties in het IT veld, zoals de beëindiging van het Programma SPEER, het beheer van ERP MF naar de lijn binnen DMO/OPS en de veranderde organisatorische ophanging van DMO/OPS naast DMO/JIVC hebben ook gevolgen voor de inrichting van de IV/IT governance. HDBV dient daartoe door te gaan met het invulling geven aan haar regierol over de hele IV keten. Dit geldt ook voor de gestarte initiatieven voor het autorisatiebeheer binnen de verschillende domeinen.

Het beeld over het materieelbeheer is evenals in 2012 opgebouwd vanuit door de lijn zelf ingevulde MKM checklists. Dit betreft niet alleen het feitelijk beheer maar ook de sturing en beheersing. We hebben geconstateerd dat door middel van het instrument MKM is vastgesteld dat de verantwoordingsnorm 2013 ruim is gehaald. Voor 2014 rest het optimaliseren en vasthouden van gerealiseerde verbeteringen.

Ook de financiële verantwoording van de batenlastenagentschappen is opgenomen in het departementaal jaarverslag. Naast de bevinding dat de tolerantie van de samenvattende verantwoordingsstaat van de batenlastenagentschappen is overschreden, wordt over de batenlastenagentschappen door ons afzonderlijk gerapporteerd.

1.3 Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering

Het totstandkomingsproces van de onderzochte gereedheidsinformatie was in 2013 ordelijk.

1.4 Overige onderwerpen

In hoofdstuk 6 hebben wij enkele belangrijke onderwerpen geadresseerd die wij in eerdere hoofdstukken niet kunnen plaatsen maar die wel de aandacht verdienen.

2 Inleiding

2.1 Doel en doelgroepen

Voor u ligt het samenvattende auditrapport 2013 over de uitkomsten van de wettelijke taak ten aanzien van het ministerie van Defensie. Het rapport bevat de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek, alsmede de controleverklaring omtrent de in het departementale jaarverslag 2013 van Defensie opgenomen financiële overzichten.

Het rapport is opgesteld voor de minister en de secretaris-generaal van Defensie en wordt tevens verstrekt aan de voorzitter en leden van het audit comité, de president van de Algemene Rekenkamer, de minister van Financiën en de hoofddirecteuren Financiën en Control en Bedrijfsvoering. Met dit rapport ondersteunt de Auditfunctie Defensie de minister van Defensie in de verantwoordelijkheid voor het opmaken van het departementale jaarverslag en voor de bedrijfsvoering van het ministerie.

2.2 Wettelijke taak

Dit rapport bevat de uitkomsten van de uitvoering van de wettelijke taak, zoals bedoeld in artikel 66 van de Comptabiliteitswet 2001. Het rapport is als volgt ingedeeld:

- de controle van de financiële overzichten (hoofdstuk 3);
- het onderzoek naar het financieel en materieelbeheer (hoofdstuk 4);
- het onderzoek naar de totstandkoming van de informatie over het beleid en de bedrijfsvoering (hoofdstuk 5);
- overige onderwerpen (hoofdstuk 6);
- de controleverklaring (bijlage).

2.3 Object van controle

De in 2013 gerealiseerde uitgaven bedroegen € 7.702 mln. (2012: € 8.067 mln.), aangegane verplichtingen € 7.550 mln. (2012: € 7.967 mln.) en ontvangsten € 308 mln. (2012: € 434 mln.). Dit geeft een indruk van de financiële omvang van het object van onze controle.

3 Controle financiële overzichten

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het departementaal jaarverslag 2013 van het ministerie van Defensie gecontroleerd. Deze geven naar ons oordeel een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering in overeenstemming met de wet- en regelgeving.

3.1 Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak controleren wij of de in het jaarverslag opgenomen financiële overzichten een getrouw beeld geven van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering en zijn opgesteld in overeenstemming met de verslaggevingsvoorschriften zoals die zijn vastgelegd in de Comptabiliteitswet 2001 en de Rijksbegrotingsvoorschriften 2014. In onze controleverklaring, die is opgenomen in de bijlage van dit rapport, worden de door ons gecontroleerde financiële overzichten nader gespecificeerd.

Onze controle vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende beroepsvoorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten. Het materieel belang is bepalend voor de strekking van het oordeel in de controleverklaring. De materialiteit voor de verantwoordingsstaten en de saldibalans als geheel bedraagt 1% voor fouten en 3% voor onzekerheden. Wij zijn er bij de controle van de financiële overzichten van uitgegaan dat de voorgestelde wijzigingen in de slotwet de goedkeuring van de wetgever zullen krijgen.

Voorts hebben wij onderzocht of de in het jaarverslag opgenomen informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering (de niet-financiële informatie), voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig is met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten.

3.2 Goedkeurende controleverklaring voor het ministerie

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring afgegeven bij het jaarverslag 2013 van het ministerie van Defensie (X). Deze verklaring is opgenomen in de bijlage van dit rapport. Onze controleverklaring heeft betrekking op de financiële overzichten die deel uitmaken van het jaarverslag dat op grond van artikel 60, eerste lid van de Comptabiliteitswet 2001, tezamen met dit samenvattende auditrapport aan de minister van Financiën wordt toegezonden.

3.3 Paragraaf ter benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht

In onze controleverklaring is een paragraaf opgenomen waarin wij de aandacht vestigen op de toelichting bij het WNT-overzicht. Het gaat hier om een onzekerheid in de verantwoording die verband houdt met het voorschrift uit de WNT dat onder meer gegevens moeten worden vermeld over personen die anders dan op grond van een dienstbetrekking een functie vervullen als niet-topfunctionaris (externe niet-topfunctionarissen). De WNT kent geen uurtarief, maar een maximaal bezoldigingsbedrag per kalenderjaar. De minister van BZK heeft aangegeven geen universeel toepasbare omrekenformule te kunnen bepalen die de gedeclareerde uren van externe niet-topfunctionarissen vertaalt naar de WNT-bezoldigingsnorm. Daarom stelt de minister van BZK voor het verslagjaar 2013 als gedragslijn voor dat niet volledig aan de verplichting tot openbaarmaking kan en hoeft te worden voldaan.

Het ministerie van Defensie heeft overeenkomstig deze door de minister van BZK voorgestelde gedragslijn uitvoering gegeven aan de WNT en heeft in de toelichting bij het WNT overzicht in bijlage 6 van het jaarverslag aangegeven dat vanwege het ontbreken van een eenduidige

normstelling voor externe niet-topfunctionarissen sprake is van een onzekerheid in de verantwoording. Dit geldt uitsluitend voor het achterwege blijven van de vermelding van de gegevens over externe niet-topfunctionarissen, niet voor de overige gegevens in het WNT-overzicht.

Voorts wijzen wij erop dat wij ingevolge de mededeling van de minister van BZK van 12 februari 2014 de WNT hebben gehanteerd als ware het bij de Eerste Kamer aanhangige wetsvoorstel tot aanpassing van de WNT in werking getreden. Het normenkader dat wij hebben gehanteerd bij onze controle op de naleving van de WNT is beschreven in de bijlage bij het besluit van de minister van BZK van 26 februari 2014 houdende de vaststelling van beleidsregels inzake de toepassing van de WNT.

3.4 Onzekerheden als gevolg van ontbrekende brongegevens van uitgaven

Bij de controle van de uitgaven hebben wij, in lijn met de gemelde tijdelijk terugval in het beheer en voornamelijk als gevolg van de reorganisatie, niet in voldoende mate de benodigde documentatie verkregen. Hierdoor zijn er in onze controle te veel onzekerheden over de rechtmatigheid in de uitgaven blijven bestaan. Dit heeft geleid tot overschrijding van de rapporteringstolerantie op de artikelen Inzet, CZSK, CLSK, DMO, CDC en de rapporteringstolerantie van defensie als geheel. Deze onzekerheden zijn door het management adequaat toegelicht in de bedrijfsvoeringsparagraaf waardoor wij een goedkeurende controleverklaring kunnen verstrekken bij het beeld dat wordt geschetst in het jaarverslag (zie paragraaf 4.4.4).

3.5 Tolerantie samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagenschappen overschreden

De tolerantiegrens van € 15 miljoen rechtmatigheidsfouten voor de samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagenschappen is overschreden. Deze overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door het niet voldoen aan de regels voor voorafgaand toezicht door het ministerie van Financiën. In paragraaf 4.9 wordt hier nader op ingegaan. De overschrijding is toegelicht in de bedrijfsvoeringsparagraaf in het jaarverslag van Defensie.

3.6 Onjuiste standen van openstaande verplichtingen in de administratie

Wij hebben vastgesteld dat onzorgvuldigheden in de administratie van de openstaande verplichtingen leiden tot onjuiste standen in de administratie. Door de fouten was de tolerantie overschreden en is een correctie doorgevoerd om tot een goedkeurende controleverklaring te kunnen komen. Wij verwijzen hiervoor naar paragraaf 4.4.5.

Voor het ministerie van Defensie was 2013 een jaar van grote veranderingen die gefaseerd hebben plaatsgevonden. De door Defensie voorspelde dip in het beheer is werkelijkheid geworden. Nieuwe mensen hebben moeten wennen aan nieuwe processen of inrichting waarbij de prioriteit qua bedrijfsvoering is gelegd bij het beheerst afronden van de transitie en het waken voor de tijdige betaling van facturen. Meerdere onderdelen hadden voor en na de reorganisatie te kampen met vacatures. Hierdoor is de effectieve werking van een aantal beheersmaatregelen niet zo goed geweest als benodigd om op te kunnen steunen. Doelstelling van Defensie is om in 2014 alles op orde te brengen teneinde in 2015 het gehele jaar volgens de verbeterde wijze te werken. Wij zien in 2013 op deelterreinen vooruitgang ten opzichte van vorig jaar (met name materieel) en op andere terreinen (met name financieel, personeel, en IV beheer) meer bevindingen. De door de minister aan de Tweede Kamer gemelde dip was ingecalculeerd in de gemaakte keuze met het oog op toekomstige verbetering van het beheer. Onze bevindingen betreffen de feitelijke situatie in 2013. Kort samengevat was de situatie niet op orde maar doordat de kans hierop was gemeld heeft Defensie de dip 'in control' gehad.

4.1

Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of de geselecteerde processen van financieel en materieelbeheer voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Op het hoogste niveau geldt als norm dat het financieel en materieelbeheer voldoet aan de eisen van *rechtmatigheid, ordelijkheid, controleerbaarheid* en dat het beheer overigens zo *doelmatig mogelijk* wordt ingericht. Deze eisen zijn verder uitgewerkt en samengevat in de Baseline Financieel en materieelbeheer van het ministerie van Financiën. Hierin zijn ook de elementen uit het personele domein opgenomen.

Bij evaluatie van onze bevindingen hanteren wij drie categorieën: licht, gemiddeld en ernstig. Dit onderscheid geeft de impact van de bevinding weer op basis van gewicht en frequentie.

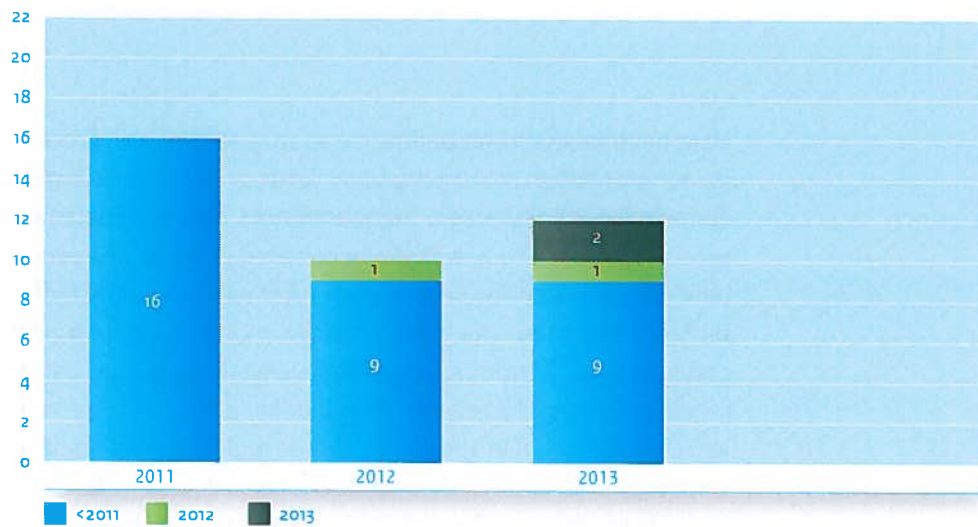
Ten behoeve van het selecteren van de te onderzoeken processen van financieel en materieelbeheer hebben wij allereerst de bedrijfsrisico's en alle daaraan gekoppelde processen in kaart gebracht. Vervolgens hebben wij een controle uitgevoerd met zowel procesgerichte als gegevensgerichte elementen. Op basis van het belang van de processen en de in die processen onderkende risico's behandelen wij de belangrijkste uitkomsten van ons onderzoek.

In de besturing bij Defensie wordt voor de samenhang tussen de verschillende processen de waardeketen gehanteerd. Om zowel de samenhang tussen beleid en uitvoering als de samenhang tussen functionele ketens zeker te stellen is een aantal rollen gedefinieerd. De proceseigenaren zijn CDS voor primaire processen en inzet, HDFC voor financiële processen en HDBV voor alle overige (defensiebrede) processen en de overkoepelende verantwoordelijkheid voor kwaliteit en samenhang. Vanaf dit jaar benoemen wij bij onze bevindingen de proceseigenaar als eindverantwoordelijke voor het betreffende proces. De proceseigenaar kan voor verdere uitwerking van (deel-)processen en uitvoering anderen betrekken.

4.2

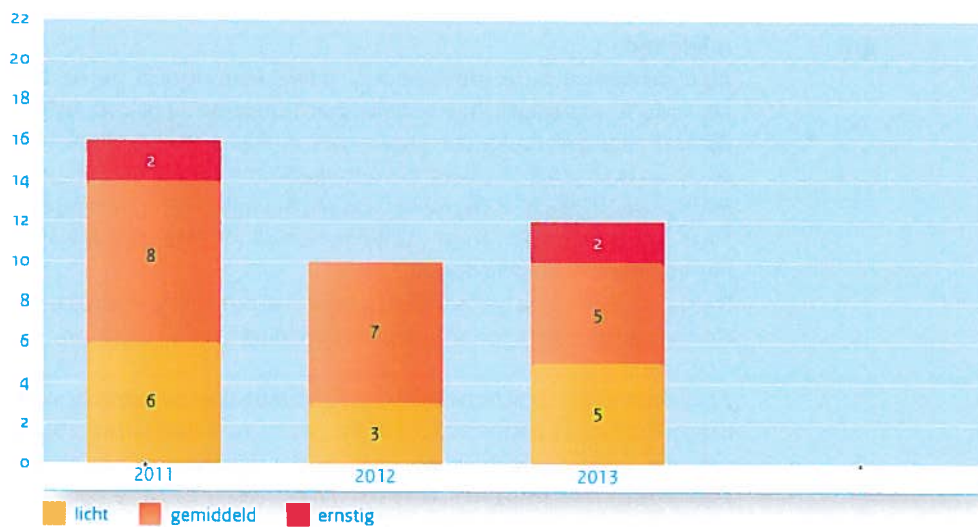
Bevindingen financieel en materieel beheer naar ontstaansjaar en impact

Figuur 1: Bevindingen naar ontstaansjaar (in aantallen)

Het samenvattend rapport 2012 kende een 10-tal rapporteringwaardige bevindingen waarmee ten opzichte van 2011 het aantal bevindingen aanzienlijk was gedaald. De meeste bevindingen hadden hun ontstaansjaar eerder dan 2011. In het onderzoeksjaar 2013 is 1 bevinding opgelost, is er 1 bevinding teruggekeerd, zijn er 2 nieuw toegevoegd en is per saldo de ernst van de bevindingen toegenomen.

Figuur 2: Bevindingen naar impact (in aantallen)

4.3 Opgeloste bevindingen in 2013

Figuur 3: Opgeloste bevindingen in 2013

Bevinding	Verantwoordelijk proceseigenaar	2011	2012	2013
Registratiesystemen cryptoapparatuur en wapens: meer inzicht in risicobeheersing HDBV		■	■	✓

▲ licht ■ gemiddeld ● ernstig ✓ opgelost

4.3.1 Registratiesystemen cryptoapparatuur en wapens: meer inzicht in risicobeheersing

Cryptoapparatuur en klein kaliber wapens worden Defensiebreed geregistreerd in respectievelijk het Controlled Crypto Items Registration System (CCIRS) en het Small Arms Registration System (SARS). De belangrijkste bevinding uit 2011 en 2012, het ontbreken van een risicoanalyse, is in 2013 opgelost. Voor beide systemen zijn op hoofdlijnen de risico's en de voor de afdekking ervan benodigde en aangetroffen beheersmaatregelen met Proces Analyse Matrices (PAM) in kaart gebracht. De PAM's zijn inmiddels vastgesteld door HDBV.

4.4 Bevindingen in het beheer 2013

Figuur 4: Bevindingen in het beheer 2013

Bevinding	Verantwoordelijk proceseigenaar	2011	2012	2013
Autorisatie(beheer) kent leemten	HDBV	■	■	■
(Europese) aanbesteding: aanvullende beheersingsmaatregelen gewenst	HDBV	▲	▲	▲
Administratieve beheershandelingen aandachtspunt	HDFC	■	▲	▲
Zwakke plekken in het betaalproces	HDFC	■	■	●
Verplichtingenadministratie nog niet op orde	HDFC	●	■	●
Personeelsdossiers completeren vordert gestaag, borging functioneert nog niet	HDBV	●	■	■
Gebruikersbeheer JAS niet op orde	HDFC	■		■
Reorganisatie heeft een negatieve invloed gehad op het personeelsbeheer	HDBV			■
Tolerantie verantwoording batenlastenagentschappen overschreden	HDFC			▲
MKM: veel bereikt, borging verdient aandacht	HDBV		■	▲
Materieelbeheer GPM: verbetermaatregelen geïmplementeerd, nog risico's afwikkeling redeployment	CDS	■	▲	▲
Cryptosleutels en cryptopublicaties opnieuw bij twee onderdelen niet op orde	CDS, HDBV	■	■	■

▲ licht ■ gemiddeld ● ernstig

4.4.1 Autorisatie(beheer) kent leemten

Wij hebben sedert 2011 vastgesteld dat de autorisaties in de verschillende informatiesystemen en de bijbehorende IT-omgevingen en het beheer hierop, leemten kennen. Dit geldt voor alle domeinen met wisselende bevindingen qua impact. Bij FINAD is sprake van een beheerskader en wordt er periodiek gemonitord. Hiermee worden de risico's tot een acceptabel niveau beperkt. Bij de andere domeinen is hier nog geen sprake van.

In het personele domein worden de autorisaties voor NSK en DIDO adequaat beheerd. Dit geldt in mindere mate voor de gebruikers en beheerders van Peoplesoft. In het materieellogistieke domein (SAP Matlog) is het zaak om de complexe inrichting van rollen te vereenvoudigen en duidelijke aanwijzingen te geven voor inrichting en beheer. In beide domeinen was in 2013 sprake van onvoldoende beheersing van de rechten van beheerders (technisch en functioneel) en toezicht op het gebruik ervan. We hebben door aanvullende werkzaamheden vastgesteld dat

dit niet geleid heeft tot ongeoorloofde financiële mutaties. Daarmee is weliswaar het risico voor de jaarrekening afgedekt maar is dit geen structurele oplossing voor het gewenste niveau van beheersing. Inmiddels is DMO/OPS begonnen met het invullen van het toezicht op technische beheerders van ERP MF.

Om deze knelpunten structureel op te lossen heeft HDBV in 2013 een integrale aanpak ontwikkeld voor de inrichting van de autorisaties voor eindgebruikers, beheerdersrollen en het beheer daarvan. Deze zal in 2014 eerst worden toegepast op de beheerdersrollen. Kern van de aanpak is dat autorisaties en rollen niet aan een persoon worden toegekend maar aan een functie. Dit is vooral in het materieellogistieke domein een noodzakelijke en ingrijpende wijziging. Omdat dit zeker weerstand bij de staande organisatie zal oproepen, adviseren wij de HDBV helder en tijdig te communiceren met de defensieonderdelen om medewerking en draagvlak te verkrijgen.

4.4.2 *(Europese) aanbesteding: aanvullende beheersingsmaatregelen gewenst*

De naleving van de Europese aanbestedingsrichtlijnen in 2013 was vergelijkbaar met 2012. In 2013 zijn vijf dossiers aangemerkt als aanbestedingsfouten, waarvan drie boven de Europese drempel, met een totale opdrachtwaarde (incl. BTW) van € 9,1 miljoen. Hiervan zijn twee dossiers (€ 2,3 miljoen) aangeboden voor de SG-procedure.

In 2012 waren in totaal zes dossiers aangemerkt als Europese aanbestedingsfouten met een totale opdrachtwaarde (incl. BTW) van € 8,1 miljoen. Hiervan waren drie dossiers (€ 6,5 miljoen) aangeboden voor de SG-procedure.

De Aanbestedingswet 2012 (AW2012) en de Aanbestedingswet op Defensie- en Veiligheidsgebied (ADV) zijn in 2013 van kracht geworden. Hiermee is een groot aantal nieuwe wettelijke voorschriften voor aanbestedingen geïntroduceerd (bijvoorbeeld het verplicht opvragen van meerdere offertes in bepaalde gevallen). Verdere ontwikkeling en implementatie van beheersingsmaatregelen om het risico op aanbestedingsfouten te beperken is gewenst. Het betreft verdere doorvoering van het assortimentsmanagement, het voorafgaand toezicht op de verwervingsstrategie (meer dan de budgettoets die FABK in 2013 uitvoerde), het niet meer langdurig verlengen van raamovereenkomsten, de signaalfunctie voor het contractenregister in SAP en het geautomatiseerde verwervingsplan.

4.4.3 *Administratieve beheershandelingen aandachtspunt*

Wij signaleren bij de controle van posten op de saldibalans dat de (tijdigheid van) administratieve beheershandelingen een aandachtspunt is. Na eerst de vertraging in de reorganisatie die heeft geleid tot de oprichting van het FABK en daarna de reorganisaties bij de defensieonderdelen is er in wezen tweemaal sprake geweest van een opstartfase. De hierna behandelde overige processen in het financieel beheer hebben in 2013 vanwege de prioriteit die is gegeven aan het betaalproces minder aandacht gekregen. Wij adviseren HDFC in lijn met het voorgestane groeipad in 2014 om navolgende deelprocessen strak te monitoren en kwalitatieve procesbewaking (met medewerking van FABK) op te starten.

4.4.3.1 *Voorschotten*

In 2013 stelden wij net als in 2012 en 2011 vast dat verrekeningen administratief lang na de levering van de prestaties worden uitgevoerd. Defensie heeft in 2013 de achterstallige verrekening en opschoning van openstaande voorschotten opgepakt. Het was noodzakelijk deze inhaalslag te maken die was ontstaan door onder andere het kennisverlies, de forse achterstanden in verrekening en het feit dat de periode waarin bij de leverancier kon worden gereclameerd reeds was verstreken. Daarmee was het onafwendbaar dat in het verslagjaar verrekeningen plaats vonden zonder dat alle documenten in het dossier zitten. Wij adviseren vanaf nu de voorschottenadministratie up to date en goed gedocumenteerd te houden.

4.4.3.2 *Vorderingen en ontvangsten: onvoldoende grip op aansprakelijkheidstelling*

Na de reorganisatie van het controlveld is niet altijd duidelijk wie als aansprakelijkheidssteller mogen optreden waardoor het risico bestaat dat Defensie ontvangsten misloopt. Defensieonderdelen zijn verantwoordelijk voor de aansprakelijkheidstelling indien verrekenbare materiële zaken en diensten zijn geleverd. Bij de defensieonderdelen ontbreekt een duidelijke functiescheiding tussen de aansprakelijkheidssteller, contactpersoon voor FABK en het toezicht

op de aansprakelijkheidstelling waarmee de juistheid en volledigheid van de aansprakelijkheidstelling moet worden geborgd.

Bij de ontvangsten die binnenkomen via Domeinen en RVOB ontbraken in 2013 beheersingsmaatregelen op de juistheid en volledigheid van de vorderingen. Hierdoor is bijvoorbeeld als gevolg van onze controle het jaarverslag gecorrigeerd met een in december 2013 gesloten verkoopcontract ter waarde van € 81,5 miljoen. De ontvangsten vanwege geleverde brandstoffen zijn in 2013 90% lager dan 2011 door achterstanden (reorganisaties en herbelegging bij DMO/DBB). In 2014 wordt dit proces opnieuw ingericht en de achterstand ingelopen. Andere voorbeelden zijn dat er voor het medegebruik van de vliegbasis Eindhoven geen formele medegebruikovereenkomst is en dat er voor defensiewoningen geen toereikende beheersingsmaatregelen zijn om de volledigheid van de opbrengsten te waarborgen.

De vorige jaar gerapporteerde achterstand in de declaraties van eerstelijns zorg, wordt ingelopen.

4.4.3.3 *Derdencontracten*

Ultimo 2013 stonden in de administratie nog diverse saldi open (derden contract, ingestelde vorderingen en openstaande voorschotten) in verband met de 'demodificatie verkoop F16 Chili' terwijl dit project begin 2013 met een slotbetaling van € 172.000 van Nederland aan Chili financieel is afgewikkeld. De nog openstaande saldi hadden per balansdatum geschoond moeten zijn. Dit is extracomptabel ten behoeve van de jaarrekening 2013 gecorrigeerd.

4.4.3.4 *Geldelijk beheer*

Voor het geldelijk beheer (kas- en rekeningbeheer) hebben wij geconstateerd dat de bewijsvoering voor creditkaart- en voorschotverantwoordingen meer aandacht behoeft. De bedragen die hier omgaan zijn relatief gering voor de defensiebegroting, maar dit proces kent risico's omdat de houder van de creditkaart of voorschot zelf de bewijsvoering aanlevert. Wij adviseren de beheersingsmaatregelen en de door FABK toegezegde aanvullende maatregelen strikt na te leven.

4.4.4 *Zwakke plekken in het betaalproces*

De uitvoering van het betaalproces is in 2013 mede als gevolg van veranderingen bij Defensie ernstig beïnvloed. Door maatregelen te treffen heeft Defensie getracht de verwachte terugval in het betaalgedrag zo veel mogelijk te beperken. Het betaalgedrag over 2013 heeft met 86% (facturen op tijd betaald) niet voldaan aan de interdepartementale norm van 90%.

De kern van beheersing van het betaalproces is dat de factuur wordt aangesloten met afgesproken prijzen en geleverde prestaties (*verificatie en prestatieverklaring*). In onze systeemtesten hebben wij vastgesteld dat een aantal intern gedefinieerde key-controls niet aantoonbaar het gehele jaar heeft gewerkt. Wij kunnen daardoor niet voldoende op de effectieve werking van de beheersingsmaatregelen steunen. Onze daardoor noodzakelijk geworden gedetailleerde controle van betalingen wees uit dat 13% van de dossiers fouten of onzekerheden bevatten (2012: 9%, 2011: 12%).

4.4.4.1 *Verificatie ontoereikend*

In 2013 zijn, ondanks de genomen maatregelen, tussentijds achterstanden ontstaan in de betalingen, hetgeen met periodieke situatierapporten door FABK is gemonitord. Ultimo het jaar was de werkvoorraad facturen teruggebracht tot normale aantallen. In de periode tot de oprichting van FABK (in juni 2013) heeft er nauwelijks verificatie plaatsgevonden. Gedurende de eerste periode van FABK is door (moeizame) overdracht van dossiers, nieuwe medewerkers, prioriteit bij het betalen via het lichte regime en de capaciteiten op bureau Eindcontrole & Autorisatie de verificatie slechts beperkt uitgevoerd. Wij constateren ook dat dossiers niet meer of niet volledig aanwezig zijn. Wij hebben samen met de organisatie veel inspanningen moeten leveren om toereikende documentatie te verkrijgen, maar dit is niet in voldoende mate gelukt waardoor te veel onzekerheden over de rechtmatigheid in de uitgaven blijven bestaan. Dit heeft geleid tot overschrijding van de tolerantie op de artikelen Inzet, CZSK, CLSK, DMO, CDC en de rapporteringstolerantie van defensie als geheel.

Vanaf oktober zijn coördinatieteams van start gegaan die aandacht schenken aan het oplossen van knelpunten en betalen van (oude) openstaande facturen.

Defensie heeft in een aantal gevallen de beheersingsmaatregelen bij leveranciers belegd. FABK verifieert de facturen van deze leveranciers niet op prijs en prestatie. Om er zeker van te zijn dat niet onrechtmatig is betaald dient Defensie een bevestiging te krijgen over de werking van de beheersingsmaatregelen bij de andere partij. Procesmatig en inhoudelijk was het verkrijgen van deze bevestigingen niet voldoende beheerst. Hetzelfde geldt indien FABK steunt op verificatie die elders binnen Defensie plaatsvindt. Gebleken is dat (bijvoorbeeld DVVO-)facturen niet geheel 2013 op prijs zijn gecontroleerd. Dit is onderkend en is in 2014 weer opgepakt.

4.4.4.2

Prestatieverklaringen onvoldoende waarborgen

In 2013 signaleerden wij net als in 2012 en 2011 dat er onduidelijkheden bestaan in de bevoegdheden tot het geven van prestatieverklaringen en de vaststelling van de geleverde prestatie in de organisatie. In een specifiek onderzoek hiernaar is gebleken dat:

- de defensieonderdelen niet hebben geborgd wie bevoegd zijn tot het afgeven van een prestatieverklaring, hetgeen is voorgeschreven in de HDFC aanwijzing;
- onderliggende documentatie regelmatig niet kon worden opgeleverd of dat levering plaatsvindt na afgeven van een prestatieverklaring.

Mede gezien de verdergaande integratie van het materieellogistieke en financiële proces in SAP M&F adviseren wij HDFC en HDBV, overeenkomstig de interne regelgeving, er op toe te zien dat de commandanten van de defensieonderdelen borgen wie of welke functie binnen het eigen defensieonderdeel bevoegd is tot het afgeven van een prestatieverklaring en dat in het proces is gewaarborgd dat de prestatieverklaring is gebaseerd op vaststelling van de geleverde prestatie. Wij adviseren HDFC en HDBV om te bezien op welke wijze de effectieve werking van de interne beheersingsmaatregel (key-control) 'prestatieverklaring' gewaarborgd kan worden in de totale administratieve organisatie zodat de financiële administratie hierop in het betaalproces kan steunen. Wij kunnen daarin ondersteunen.

4.4.5

Verplichtingenadministratie nog niet op orde

Sinds de invoering van FINAD in 2008 constateren wij dat de verplichtingenadministratie niet op orde is. De laatste jaren was sprake van een positieve tendens omdat fouten in aantallen en financieel belang afnamen. In 2013 constateren wij dat de voorspelde dip in het financieel beheer zich ook voordoet bij het beheer van de verplichtingen.

In onze systeemtesten van de inkoopdossiers hebben wij vastgesteld dat een aantal intern gedefinieerde key-controls niet aantoonbaar het gehele jaar heeft gewerkt. Wij kunnen daardoor niet voldoende op de effectieve werking van de beheersingsmaatregelen steunen. Onze daardoor noodzakelijk geworden gedetailleerde controle van aangegane verplichtingen wees uit dat 27% van de dossiers fouten of onzekerheden bevatten (2012: 15%, 2011: 15%).

Bij de controle van mutaties in de verplichtingenadministratie (zoals contractvastleggingen of bijstellingen) zien wij meer fouten (te hoog en te laag) dan in voorgaande jaren. Het voor een verkeerd bedrag vastleggen van verplichtingen in de administratie vormt niet alleen een risico voor de jaarrekening (die een getrouw beeld moet geven van de werkelijkheid) maar ook voor de managementinformatie en beslissingen op project niveau. De vorig jaar gerapporteerde onjuiste interpretatie van de verplichtingen=kas regeling is in 2013 verbeterd.

Van de op jaareinde in de administratie openstaande verplichtingen was 29% van de dossiers onjuist (2012: 21%, 2011: 23%). Wij hebben vastgesteld dat in de financieel omvangrijke dossiers, die circa 57% van het totaalbedrag vormen, slechts in beperkte mate fouten aanwezig zijn. Onzorgvuldigheden doen zich met name voor in de financieel kleinere dossiers. De hier geconstateerde en geëxtrapolerde fouten zijn zo veelvoorkomend dat de tolerantie was overschreden en dat een extracomptabele correctie benodigd was om tot een goedkeurende controleverklaring te kunnen komen.

4.4.6 *Personeelsdossiers completeren vordert gestaag, borging functioneert nog niet*
De controle op wettelijke documenten is eind oktober 2013 afgerond. Het herstellen en completeren van die documenten hangt sterk af van de tijdige aanlevering van de informatie door de defensie-medewerkers. Ultimo 2012 was de helft van de personeelsdossiers voorzien van de vier wettelijk vereiste documenten. Door de lage respons op rappels voor aanlevering van documenten is in totaal 76% van de dossiers eind 2013 gecompleteerd. De CDS heeft bij de diverse defensieonderdelen aandacht voor dit onderwerp gevraagd. Dat heeft nog niet tot een significante verbetering in de respons vanuit de medewerkers geresulteerd. De restwerkzaamheden vanuit het project zijn overgedragen aan het DC HR. Dit geldt ook voor het beheer in de toekomst. Er zijn inmiddels maatregelen ontwikkeld om vervuiling in de toekomst te voorkomen, zoals het terugbrengen van het aantal scanlocaties en de verplichte digitale opname van de documenten voordat een persoon kan worden opgevoerd in Peoplesoft. Wij hebben vastgesteld dat de laatste maatregel onvoldoende functioneert. In het systeem is aangegeven dat dossierstukken zijn opgenomen in DISP terwijl dat niet het geval is. Naar aanleiding van onze bevinding heeft de HDBV dit direct onder de aandacht van betrokkenen gebracht. Wij adviseren stringent toe te zien op naleving van de maatregel. Gezien onze bevindingen is ook de frequentie van de huidige monitoring, op kwartaalbasis achteraf, onvoldoende.

4.4.7 *Gebruikersbeheer Journaliserings Applicatie Salarissen (JAS) niet op orde*
In 2011 ontbrak een achtervang voor de kritische functie van functioneel beheerder voor de Journalisering Applicatie Salarissen (JAS). Dit bracht inherent een hoog risico met zich mee. Ultimo 2012 was het beheer geborgd en is dit punt niet meer opgenomen in het samenvattend rapport 2012.
Het gebruikersbeheer van JAS is in juni 2013 overgegaan van het FDC naar FABK. Dit ging gepaard met de nodige discussies over belegging van taken en werkzaamheden. Ondanks de inspanningen van HDFC zijn er in 2013 er achterstanden in de uitvoering van interne controles ontstaan. Procedures en werkinstructies ontbraken, de dossiervorming was onvoldoende, informatievoorziening niet gestructureerd en de aansluiting tussen JAS en NSK was niet volledig. Dit vormt een risico voor de journalisering van de personele uitgaven en daarmee voor een juiste en volledige begrotingsbelasting. Na signalen van DCHR over het niet volledig doorbelasten zijn door FABK een aantal correcties aangebracht. Ook onze controle heeft geleid tot een aantal correcties (€ 400.000). Het betrof uitgaven die ten laste hadden moeten zijn gebracht van derdencontracten in plaats van ten laste van het regulier budget van Defensie. Wij adviseren HDFC en FABK om het gebruikersbeheer van JAS op de genoemde punten snel op orde te brengen en dit te borgen. Dit houdt in dat het gewenst is om de vinger aan de pols te houden via verbeterde managementrapportage, de kennis breder binnen de organisatie te verspreiden en zorg te dragen voor een ingewerkte vervanger. Inmiddels heeft HDFC toegezegd dat eind maart de procesbeschrijving en de werkinstructies zijn voltooid.

4.4.8 *Reorganisatie heeft een negatieve invloed gehad op het personeelsbeheer*
In 2013 zijn veel taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden in het P-domein herbelegd. Dit gebeurde in een hoog tempo en ging gepaard met uitstroom en wisseling van personeel. In veel gevallen hield dit in dat overdracht moest plaatsvinden aan nieuw opgerichte onderdelen (zoals DPOD/ HDBV) die qua personeelsvulling en kennis nog niet gereed waren voor overname. Vervolgens moest een ieder in de P-keten zijn nieuwe rol vinden en nemen. Deze instabiele situatie heeft een negatieve invloed gehad op de kwaliteit van het personeelsbeheer. Dit sluit aan bij de voorziene dip in het beheer.
Zowel uit de controles van DCHR als uit onze eigen onderzoeken komen in vergelijking met 2012 relatief veel fouten naar voren. Dit komt met name omdat deze handmatige beheersmaatregelen die in de lijn zijn belegd onvoldoende hebben gewerkt. Het gaat om zowel de preventieve als de repressieve maatregelen in de toelagen en declaraties en niet de salarissen en bezoldigingen. De fouten betreffen het ten onrechte laten doorlopen van een toelage, het onjuist declareren en ten onrechte goedkeuren van declaraties, maar ook de onjuiste naleving van de Wet Poortwachter.

Het concept van de Selfservice steunt op vertrouwen in de werknemer en een effectieve

controle en autorisatie door de manager. De regelgeving is echter complex en door de vele personeelsswisselingen is controle door de manager bemoeilijkt. Ook is na het opheffen van de interne controlerol van de OIB-afdelingen een vacuüm ontstaan dat nog onvoldoende wordt opgevuld door zelfcontrole bij de defensieonderdelen en monitoring door de procesmodelhouder. Bestaande instrumenten voor zelftoetsing en bewaking in de lijn (zoals Peoplechecks, NOMO en uitkomsten van DCHR-onderzoeken) zijn onvoldoende gebruikt.

Naast risico's voor de rechtmatigheid van uitgaven is ons inziens ook een goede personeelszorg en beoogde kostenbesparing in het geding. We doen daarom de volgende aanbevelingen aan de HDBV, HDP en DPOD:

- vereenvoudig de complexe regelgeving met prioriteit;
- benadruk het belang en adequate afhandeling van bestaande instrumenten, zoals Peoplechecks en NOMO's;
- actualiseer het control framework voor de nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling en stuur op het gebruik van bestaande instrumenten voor zelfcontrole;
- stimuleer het controlbewustzijn bij de organisatie door actief te communiceren over veelgemaakte fouten, bijvoorbeeld via de P&O nieuwsbrief;
- vervang waar mogelijk handmatige beheersmaatregelen door geautomatiseerde controls, te beginnen met het implementeren van de bestaande wijzigingsvoorstellen van DCHR;
- verstevig de controlfunctie van het DCHR verder, zodat DCHR veel gemaakte fouten kan analyseren en procesverbeteringen kan voorstellen.

4.4.9 *Tolerantie verantwoording batenlastenagentschappen overschreden*

De tolerantiegrens van € 15 miljoen rechtmatigheidsfouten voor de samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagentschappen is overschreden. Deze overschrijding wordt grotendeels veroorzaakt door het bij DTO niet voldoen aan de gestelde regels voor voorafgaand toezicht Ministerie van Financiën. Ook bij de andere batenlastenagentschappen constateerden wij enkele rechtmatigheidsfouten. De overschrijding is toegelicht in de bedrijfsvoeringsparagraaf in het jaarverslag van Defensie.

Het batenlastenagentschap DTO heeft op een project naar de contractpartijen bevestigd dat de vier onderliggende raamovereenkomsten de komende drie jaren blijven doorlopen. Het ophogen van de doelwaarde van € 14 mln. die daarmee gepaard gaat, overstijgt het normbedrag van € 10 mln. zoals gesteld in de afspraken voorafgaand toezicht Financiën 2013 en had aan hen moeten worden voorgelegd. Tezamen met een tweetal andere onrechtmatigheden ad € 6 miljoen wordt daarmee de tolerantie van de samenvattende verantwoordingsstaat batenlastenagentschappen overschreden.

4.4.10 *MKM: veel bereikt, borging verdient aandacht*

Sinds 2012 wordt het beeld over de kwaliteit van het materieelbeheer bepaald op basis van de door de lijn ingevulde Monitor Kwaliteit Materieelbeheer (MKM).

4.4.10.1 *Verantwoordingsnorm materieelbeheer gehaald*

De verantwoordingsnorm voor het materieelbeheer is voor 2013 bepaald op 'minstens 70% van de eenheden scoort redelijk of hoger' (Nota Aanbieding herijking beheer van HDBV nr BS2012039409). Dit beeld wordt opgebouwd op organisatieniveau 3 voor alle opslagvormen (centrale voorraden, decentrale voorraden en inventarissen) en voor alle materieelsoorten (wapens, munitie, cryptoapparatuur, opiumwetartikelen en niet-gevoelig materieel). In tegenstelling tot 2012 is dit nu ook voor de centrale voorraad opiumwetartikelen mogelijk gebleken. Mede op basis van door ons onderzochte en (na herstelacties) goedgekeurde checklists (236), hebben wij geconstateerd dat blijkens de MKM in 2013 het materieelbeheer voor wat betreft alle opslagvormen en alle materieelsoorten aan de verantwoordingsnorm voldeed.

- 4.4.10.2 *Invulling checklists feitelijk beheer voortvarend verlopen maar verdere kwaliteitsverbetering nodig*
In 2012 liep de invulling van de geplande checklists feitelijk beheer lange tijd sterk achter bij de verwachting. In 2013 is de invulling van de geplande checklists bij de meeste defensieonderdelen voorspoedig verlopen. De sterk verbeterde aansturing van de plannings van de defensieonderdelen en het in zijn algemeenheid hogere draagvlak hebben hieraan bijgedragen. Uiteindelijk is 97% (768 checklists) van de geplande checklists (planning Bizscore per 01 mei 2013) ingevuld, tegen 84% in 2012. Ook de kwaliteit van de invulling laat een positieve ontwikkeling zien, dankzij de verbeterde toelichting en de toegenomen ervaring van invullers. In 2013 is 68% (2012 circa 50%) van de door ons onderzochte checklists zonder aanvullende herstelacties goedgekeurd. We hebben echter behoorlijke kwaliteitsverschillen tussen en binnen de defensieonderdelen waargenomen. Een verdere kwaliteitsverhoging van de invulling achten wij daarom noodzakelijk. Onbetrouwbare checklists vormen immers een risico voor het opbouwen van een juist beeld over de kwaliteit van het materieelbeheer. Om de diepere oorzaken van de kwaliteitsverschillen te achterhalen is nader onderzoek nodig. Samen met het programmabureau Professionaliseren Materieelbeheer Defensie (PMD) en de defensieonderdelen zullen wij hiernaar in 2014 onderzoek doen.
- 4.4.10.3 *Flink doorgepakkt met doorontwikkeling MKM, borging verdient aandacht*
In 2012 hebben wij geconstateerd dat veel was bereikt maar dat het nodig was om in 2013 door te pakken voor wat betreft de doorontwikkeling van de MKM. Wij vroegen onder meer aandacht voor de omvang van het aantal deelwaarnemingen bij grote voorraden, de weging van beheermaatregelen in relatie tot kritische risico's in de bedrijfsvoering en de rolname in de lijn. De door ons geadviseerde uitbreiding van het aantal deelwaarnemingen is vastgelegd in de betreffende checklists. De weging van beheermaatregelen is niet aangepast maar ter vervanging vindt een ex-post analyse plaats van de risico's in het materieelbeheer. Ten slotte is de rolname in de lijn in 2013 verbeterd. Dat is merkbaar aan de verbeterde invulling van de checklists feitelijk beheer en de follow-up van bevindingen uit de checklists. Ook is in 2013 aan de cyclus sturing en beheersing, de tweede pijler van de MKM, inhoud gegeven. De checklists sturing en beheersing op niveau 1 t/m 3 zijn als nulmeting ingevuld. Hierbij is de systematiek met de defensieonderdelen doorlopen en hebben zij voor het eerst zelfstandig de kwaliteit van de sturing en beheersing van het materieelbeheer met behulp van de daartoe ontwikkelde checklists bepaald. Het is zaak om de ervaringen die zijn opgedaan bij de nulmeting mee te nemen in de cyclus sturing en beheersing 2014.
Met de doorontwikkeling van het Voorschrift Materieelbeheer Defensie is een belangrijke stap gezet op het punt van de borging. Desondanks zien we op dit punt nog een aantal verbeterpunten voor de toekomst:
- het voor 2015 beter toepasbaar maken van de checklists voor gebruik met SAP;
 - het afronden van de ontwikkeling van opleidingen/trainingen op het gebied van de MKM vóór de opheffing van het programma PMD;
 - het normeren van de hersteltermijnen zodat een tijdig herstel van bevindingen uit de MKM beter is geborgd;
 - het handhaven en waar nodig verbeteren van het toezicht door de defensieonderdelen op de kwaliteit van de invulling.
- De verbeterpunten zijn opgenomen in het Doelen en activiteitenprogramma 2014 van PMD.
- 4.4.10.4 *Doorkijk overdracht PMD taken*
Het programma PMD eindigt in 2014. Er worden vanuit het programmabureau PMD geen functies overgedragen aan de staande organisatie. Dit vormt een bedreiging voor het behoud van de binnen het programmabureau opgebouwde kennis en ervaring. Verder dreigen taken en verantwoordelijkheden op het gebied van richting, inrichting en uitvoering van het materieelbeheer in het gedrang te komen door gebrek aan capaciteit binnen de krap bemenste, staande organisatie. Hierdoor kan een terugval in de kwaliteit van het materieelbeheer ontstaan. Wij adviseren om de overdracht van taken en verantwoordelijkheden beheerst te doen verlopen, dit onderdeel te laten zijn van het evaluatierapport en de voortgang nauwgezet te monitoren.

4.4.11

Materieelbeheer GPM: verbetermaatregelen geïmplementeerd, nog risico's afwikkeling redeployment

Ultimo 2012 is de opzet van het materieelbeheer bij de Geïntegreerde Politie Missie (GPM) verbeterd. Risico's waren er nog wel op het gebied van monitoring van de kwaliteit van het beheer. De CDS heeft hiertoe een verbeterplan gemaakt. De geplande verbetermaatregelen zijn niet bij de GPM geïmplementeerd, als gevolg van de vervroegde redeployment. In plaats daarvan is de verbetermaatregel (gebruik MKM) bij de missie in Turkije toegepast. De positieve ervaringen bij zowel de gebruiker als bij DOPS hebben geleid tot het voornemen de monitoring ook bij andere missies in te voeren. Zoals wij in paragraaf 4.4.10.3 adviseren is het zaak om, op grond van de ervaringen bij lopende missies, de MKM voor 2015 beter toepasbaar te maken voor gebruik met SAP.

In juli 2013 is gestart met de redeployment GPM, deze wordt in 2014 afgerond. Om het functioneren van verbetermaatregelen in het beheer te beoordelen hebben we in plaats van het beheer ter plekke onderzoek gedaan naar het beheer in de redeploymentfase. We hebben vastgesteld dat de fysieke en administratieve afwikkeling op het Degroupagepunt (DGP) in Nederland stagneert. Dit wordt veroorzaakt door capaciteitsproblemen en door versnelde behoefte aan materieel voor de missie Minusma. Door het gebruik van verschillende legacy systemen en de migratie naar SAP sluiten de procedures niet aan op de praktijk. Dit maakt de administratieve verwerking complex en arbeidsintensief met als risico dat de administratieve afwikkeling van de redeployment niet beheerst verloopt. Begin 2014 hebben DOPS en CLAS het capaciteitsprobleem opgepakt en de OPCO's verzocht om steun te leveren aan het DGP.

4.4.12

Cryptosleutels en cryptopublicaties opnieuw bij twee defensieonderdelen niet op orde

Er is sprake van een lichte verbetering ten opzichte van 2012 door daling van het aantal bevindingen van 41 (5,3%) naar 28 (3,7%). Ook is het aantal eenheden dat niet aan het normenkader voldeed, teruggelopen van 4 naar 3. Het beheer kent echter nog steeds zwakke plekken. In 2013 voldeed evenals in 2012 bij 2 van de 7 defensieonderdelen het beheer van cryptosleutels en cryptopublicaties niet aan de verantwoordingsnorm. In 2013 betrof het CZSK en BS, in 2012 CLSK en BS. Bij de BS was het beheer bij de MIVD voor het tweede achtereenvolgende jaar niet op orde. Dit leidt tot het risico dat een vermissing van cryptosleutels niet of niet tijdig wordt ontdekt. Dit kan defensiebreed consequenties hebben voor de verbindingsveiligheid. Zeker als het gaat om eenheden die van groot belang zijn in het operationele berichtenverkeer. De oorzaak van de knelpunten ligt vooral in het gebrek aan kennis en/of ervaring bij de crypto-beheerders en onvoldoende aandacht en/of prioriteit voor administratieve beheeraspecten. In de cryptoketen wordt voor cryptosleutels en cryptopublicaties nog geen gebruik gemaakt van een self assessmenttool vergelijkbaar met de MKM. Hierdoor ontbreekt voor commandanten van eenheden een belangrijke mogelijkheid om zelf de kwaliteit van het beheer vast te stellen en eventuele verbeteringen in het beheer te sturen en te beheersen. Ervaringen met de MKM hebben uitgewezen dat het zelf toetsen van het beheer positief bijdraagt aan het besef verantwoordelijk te zijn voor dat beheer. Wij adviseren om voor het beheer van cryptosleutels en cryptopublicaties ook een self assessmenttool in te voeren. De cryptoketen kent een eigen rapportagestructuur waarin ook bevindingen ten aanzien van cryptosleutels en publicaties zijn opgenomen. Deze rapportages zijn geen onderdeel van de management control cyclus Defensie. Hierdoor bestaat risico dat commandanten op de verschillende niveaus onvoldoende zicht hebben op tekortkomingen in het beheer en niet tijdig kunnen sturen op noodzakelijke verbeteringen. Wij adviseren om bevindingen ten aanzien van cryptosleutels en cryptopublicaties onderdeel te laten uitmaken van de management-rapportages.

4.5

Lopende ontwikkelingen

In deze paragraaf vermelden wij aangelegenheden die van belang zijn voor het management en in de toekomst risico's met zich mee kunnen brengen.

4.5.1 *SPEER overgedragen aan de lijn*

Het Programma SPEER is in juli 2013 beëindigd en overgedragen aan de lijn. De verdere afronding van de basisimplementatie ERP MF ligt nu bij JIVC, DMO/OPS en de defensie-onderdelen. De taken en verantwoordelijkheden van de Supervisor SPEER zijn overgegaan naar de HDBV. De afspraken van de Tussenbalans over de scope en functionaliteiten zijn gehandhaafd. Als aandachtspunten voor de HDBV voor het komende jaar zien wij:

- de beheerste overdracht van taken van de Transitie Management Organisatie (TMO) (verantwoordelijk voor de migraties);
- het planmatig op orde brengen van de datakwaliteit;
- het verder optimaliseren van de functionaliteiten van ERP MF na migratie.

Voor het beheer van het IT-landschap dat nu bij DMO/OPS ligt achten wij het noodzakelijk dat er een actuele architectuurbeschrijving komt van het gehele ERP MF landschap ter vervanging van een gedateerde cq. conflicterende beschrijving. Dat wil zeggen: de geïmplementeerde IT-componenten en IT-processen en hun onderlinge relaties. We vinden dit van belang vanuit het oogpunt van beheersing van wijzigingen op het landschap en hun consequenties.

4.5.2 *Dynamiek personeel en techniek hindert interne beheersing OPS*

Reeds enige jaren signaleren wij bij DMO/OPS (voorheen IVENT/OPS) belangrijke veranderingen die de instandhouding van een stabiele en beheerste IT-omgeving in grote mate belemmeren. Het betreft personeelsverloop door reorganisaties en eventuele sourcing, de ophanging van OBBS binnen OPS, wijzigingen in ICT (zoals migraties, re-platforming en vervangingstrajecten) en de verzelfstandiging van het agentschap DTO.

Gedurende 2013 werden wij in de auditpraktijk opnieuw geconfronteerd met 'nieuwe' beheerders die onvoldoende waren ingewerkt. Uit onze onderzoeken blijkt tevens dat de documentatie voor het dagelijks beheer van IT bouwstenen niet in alle gevallen actueel en volledig is met gevolgen voor de juiste inrichting van de dienstverlening waaraan de bouwstenen een bijdrage leveren. Gebrekkige beheerdocumentatie maakt het ook lastiger om bepaalde IT-diensten te outsourcen.

Een kwalitatief goede inrichting en beheer van IT-dienstverlening vraagt om toereikende invulling van documentatie, implementatie en handhaving en naleving ervan. Om hieraan blijvend te kunnen voldoen dient er binnen alle niveaus van de OPS organisatie sprake te zijn van een goede sturing, toezicht en verantwoordingen. Hieraan voldoet OPS op dit moment nog niet helemaal als gevolg van de dynamiek waarin OPS zich bevindt.

4.5.3 *Voortgangsrapportage beheer en verbeterplan beheer*

Om de realisatie van verbeteringen in het beheer meer planmatig te volgen en bij te sturen is eind 2011 gestart met een periodieke integrale voortgangsrapportage voor het AC. Op basis hiervan rapporteert de minister aan de Tweede Kamer over de realisatie van verbeteringen in het beheer. Het gaat om verbetermaatregelen voor het financieel en materieelbeheer, autorisatiebeheer, completering personeelsdossiers en tijdigheid veiligheidsonderzoeken.

Wij hebben de voortgangsrapportage van februari 2014 onderzocht. De gemelde realisatie van maatregelen en doelstellingen voor het beheer 2013 is getoetst aan de geleverde onderbouwing en onze eigen bevindingen. Dit onderzoek leidt niet tot bevindingen ten aanzien van het gestelde in de voortgangsrapportage.

Vooruitlopend op de formele oprichting van de HDBV is al in 2013 invulling gegeven aan de regierol voor beheer. Dit houdt naast het opstellen van de voortgangsrapportages in: het formuleren van de ambitie voor het beheer 2014, het inbedden van de informatie over beheer in de managementrapportages en het nader uitwerken van de taken en verantwoordelijkheden voor beheer. Dit laatste betreft de rolverdeling tussen procesmodeleigenaren, -houders en de lijn (defensieonderdelen) en de bijbehorende spelregels. Wij stellen vast dat de HDBV dit met voldoende prioriteit heeft opgepakt.

4.5.4

Onvoldoende voorbereidingen om het WNT-overzicht tijdig te kunnen opstellen

Het ministerie van Defensie beschikte in 2013 niet over een adequaat proces om gedurende het jaar de naleving van de WNT te beheersen en te bewaken, eventuele onverschuldigde betalingen tijdig te signaleren en terug te vorderen, en op adequate wijze het overzicht op te stellen dat op grond van de WNT in het departementale jaarverslag moet worden opgenomen. Dit onderwerp heeft politiek en maatschappelijk veel aandacht gekregen en kan directe inkomensgevolgen hebben voor (gewezen) topfunctionarissen. De vakdepartementen hadden de verwachting dat het ministerie van BZK in de loop van 2013 aanwijzingen zou geven hoe invulling te geven aan de wet. Pas in 2014 heeft BZK aangegeven dat externe niet-topfunctionarissen niet in het WNT overzicht hoeven te worden opgenomen. Indien defensie in een eerder stadium had geanticipeerd op het inrichten van procedures, administratie en verslaggeving op de eisen van de WNT dan hadden uitvoeringsproblemen eerder gesignaleerd kunnen worden. Een juiste en volledige registratie van inhuur is noodzakelijk om de wet naar de werking in 2014 te kunnen naleven. Tevens hebben wij geconstateerd dat het opleveren van het overzicht met overige functionarissen van wie de bezoldiging de norm (pro rato) overschreed niet tijdig mogelijk was en correcties behoefde. Wij bevelen de HDBV aan om in overleg met HDFC en HDP de wet (door-) te vertalen in werkbare processen zodat de werkzaamheden omtrent de WNT in de toekomst geborgd worden.

5 Onderzoek totstandkoming informatie over beleid en bedrijfsvoering

Het totstandkomingsproces van de onderzochte gereedheidsinformatie was in 2013 ordelijk. De gereedheidsinformatie in de kwartaalrapportages is juist en volledig overgenomen in het jaarverslag.

5.1 Inleiding

Als onderdeel van onze wettelijke taak onderzoeken wij of geselecteerde processen gericht op de totstandkoming van informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering voldoen aan de normen uit de comptabele wet- en regelgeving. Daartoe onderzoeken wij of deze niet-financiële informatie op een deugdelijke (dat wil zeggen op ordelijke en controleerbare) wijze tot stand is gekomen. Deze normen zijn verder uitgewerkt in de Rijksbegrotingsvoorschriften 2014.

De selectie van de te onderzoeken processen gericht op de totstandkoming van informatie over het gevoerde beleid en de bedrijfsvoering is afhankelijk van het belang van de desbetreffende informatie en de omvang van de risico's die worden onderkend in het proces van totstandkoming van deze informatie. Op grond van deze risicoafweging hebben wij ons gericht op de gereedheidsinformatie van de operationele commando's. Hierbij is de deugdelijkheid van de gereedheidsinformatie onderzocht door het beschouwen van de ordelijkheid en controleerbaarheid. De nadruk ligt daarbij op de beheersmaatregelen bij het proces van totstandkoming van de informatie. Een toets op de kwaliteit van de gereedheidsinformatie is geen onderdeel van de wettelijke taak, maar heeft wel in beperkte mate plaatsgevonden om de bevindingen over het proces te ondersteunen. Naast de staven zijn diverse eenheden van de operationele commando's bezocht die in het recente verleden geen object van onderzoek zijn geweest. Hierbij is de lijn gevolgd van de aanschrijving managementrapportage door HDFC tot aan de orders of richtlijnen voor de eenheden, en vervolgens van de vastleggingen bij de eenheden terug tot aan de rapportage in het jaarverslag.

5.2 Totstandkomingsproces ordelijk verlopen

Het proces van totstandkoming van de gereedheidsinformatie is uitgebreid beschreven. In de aanschrijvingen managementrapportage worden richtlijnen gegeven over de te leveren informatie. De diverse staven geven vervolgens opdrachten uit naar de lagere eenheden in de vorm van aanwijzingen, richtlijnen of orders. Bij het omzetten van de aanschrijving naar opdrachten voor de lagere eenheden is vertraging opgelopen en konden de eenheden in 2013 veelal niet beschikken over actuele aanwijzingen, richtlijnen of orders. Dit werd ondervangen door goede onderlinge communicatie en het inregelen van werkprocessen, waardoor het totstandkomingsproces ordelijk bleef verlopen.

5.3 Reconstrueerbaarheid vastgesteld

Uit de onderliggende dossiers kon door ons voor het grootste deel zelfstandig een audittrail worden gevolgd van de gereedheidsinformatie bij de eenheden (bron), via kwartaalrapportage naar het jaarverslag. Een enkele maal moest nadere informatie worden gevraagd. De onderliggende dossiers verschillen sterk qua vorm en wijze van opslag en zijn doorgaans een logisch gevolg van de werkwijze bij betreffende eenheid en/of het operationeel commando. Uit de dossiers wordt duidelijk hoe de informatie uit de kwartaalrapportages is verwerkt in het jaarverslag. Uit de dossiers blijkt eveneens welke bewerkingen de brongegevens hebben ondergaan bij het opstellen van het jaarverslag.

De meetsystematiek van de gereedheidsinformatie wordt op het uitvoerend niveau niet in alle gevallen als passend bij de eenheid gezien.

Eén van de bezochte eenheden was relatief nieuw en nog niet opgenomen in de geautomatiseerde systemen van het operationeel commando. Hierbij ontbrak een normenkader voor het meten van de materiële gereedheid en de geoefendheid. Dit normenkader zal naar verwachting in de loop van 2014 tot stand komen, waarna de eenheid zal worden opgenomen in het geautomatiseerde rapportagesysteem. In 2013 is de gereedheidsinformatie tot stand gekomen op grond van het professionele oordeel van de commandant, gerelateerd aan de taakstelling van de eenheid.

5.4 Volledigheid en juistheid

Voor 2013 wordt de personele gereedheid uitgedrukt in een bezettingspercentage. In de meeste gevallen wordt voor deze kwantitatieve informatie uitgegaan van de bezetting op een peildatum aan het eind van het gerapporteerde kwartaal. Sommigen gaan echter uit van een gemiddelde op basis van hun maandrapportage en een enkeling gaat uit van gekwalificeerde aanwezigen. De beoogde uniformiteit bij de wijze van meting van personele gereedheid is nog niet bereikt (bijvoorbeeld de rapportage van gekwalificeerde aanwezigen kan significant afwijken van het bezettingspercentage). Verschillen in peildata en het uitgangspunt van een gemiddelde bezetting over de rapportageperiode hebben echter slechts een marginaal effect op deugdelijkheid van de aangeleverde verantwoordingsinformatie.

Appreciaties en beoordelingen van commandanten zijn voor een groot deel kwalitatief van aard en gebaseerd op het inzicht (*expert opinion*) van de commandant. Deze appreciaties geven een goed beeld van de eenheid, omdat de commandant in staat is een veelheid aan aspecten te overzien en mee te wegen. Hiermee is de appreciatie een waardevolle aanvulling op met name een kwantitatieve indicator als bezettingspercentage.

Verder constateren we dat in het totstandkomingsproces nog vele handmatige verwerkingen plaatsvinden, wat tot fouten kan leiden. Frequent worden aanvullende maatregelen getroffen zoals autorisatie van data invoer, aannemelijkheidsanalyses, bestandsvergelijkingen en interne controles. Door deze aanvullende maatregelen is de kans gering dat fouten niet ontdekt worden.

Uit de dossieronderzoeken en de interviews blijkt dat de gereedheidsinformatie van de bron juist en volledig is overgenomen in kwartaalrapportages en vervolgens ook in het jaarverslag.

5.5 Bedrijfsvoeringsparagraaf in goed overleg tot stand gekomen

De bedrijfsvoeringsparagraaf is in goed overleg tussen HDBV, HDFC en de AFD tot stand gekomen.

5.6 Overzicht inhuur externen

Wij hebben de totstandkoming van de bijlage externe inhuur onderzocht. Het onderscheid tussen inhuur en uitbesteding (niet op te nemen in de bijlage inhuur) is moeilijk te maken. De uitgaven voor inhuur zijn niet op eenduidige wijze aan de administratie te ontlenen. Ongeveer tweederde van de verantwoorde inhuur betreft inhuur door batenlastenagentschappen. Hiervan heeft HDFC geen nadere specificatie. De ordelijke en controleerbare totstandkoming hiervan kan derhalve niet worden vastgesteld. Wel hebben wij vastgesteld dat de opgave niet volledig is.

De administratie van Defensie biedt geen inzicht in overschrijdingen van het maximum uurtarief voor externe inhuur.

6 Overige onderwerpen

6.1 Aandacht voor integriteit en fraude

De verantwoordelijkheid voor het voorkomen en signaleren van fraude is een lijnverantwoordelijkheid. Het is onze verantwoordelijkheid een redelijke mate van zekerheid te krijgen dat de financiële overzichten geen afwijking van materieel belang als gevolg van fraude bevatten. Onze controle is derhalve niet gericht op het ontdekken van *alle* gevallen van fraude. Wij hebben in het controlejaar 2013 geen fraudezaken aangetroffen die een materiële invloed hebben op de verantwoording. Indien wij tijdens het uitvoeren van onze controle signalen of vermoedens van fraude en andere onregelmatigheden aantreffen, ongeacht de materialiteit, dan gaan wij hier conform de geldende regelgeving en procedures mee om, waaronder het melden aan het management.

Defensie heeft toegezegd de Tweede Kamer door middel van het jaarverslag te informeren over het aantal integriteitmeldingen en de maatregelen die naar aanleiding van deze meldingen zijn genomen. In de bedrijfsvoeringparagraaf is conform de RBV 2014 expliciet aandacht besteed aan de onderkende frauderisico's en de maatregelen die zijn of worden ingezet om deze risico's te beheersen. In de huidige dynamiek van reorganisaties en bezuinigingen is aandacht voor frauderisico's extra van belang.

In onze interim-rapportage hebben wij aandacht gevraagd voor de procesmatige inregeling voor relevante beheer aspecten bij integriteit. HDP heeft middels nota BS2013035696 een reactie gegeven op ons interim rapport waaruit blijkt dat er acties zijn ondernomen. Met name het verbeteren van het melding voorvallen systeem en het aanpassen van de interne regelgeving hebben de aandacht. HDP benadrukt daarnaast dat het voorkomen en signaleren van fraude een lijnverantwoordelijkheid is. Wij onderschrijven dit.

Inzake onze aanbeveling 'het opstellen van één centrale registratie fraudegevallen door COID' heeft HDP aangegeven dat frauderisico's onderdeel uitmaken van de zakelijke integriteit en dat HDP geen voorstander is van een afzonderlijke registratie op dit punt. Een centrale en verantwoordelijke rol in de registratie en rapportage door de COID is niet wenselijk en past niet bij de adviesrol van de COID. Dit is een beleidsmatige keuze. Bij die keuze geldt als randvoorwaarde dat Defensie jaarlijks invulling moet kunnen geven aan de informatiebehoefte van de Algemene Rekenkamer met betrekking tot het melden en opvolgen van fraude(signalen).

Naast het detecteren door de lijn van mogelijke fraudegevallen wordt in het personele domein door DCHR het declaratiegedrag actief gemonitord.

6.2 Grote projecten worden separaat aan de Tweede Kamer gerapporteerd

In 2014 zullen accountantsrapporten worden uitgebracht bij de jaarrapportages van de projecten Vervanging F16 en Vervanging Pantserwielvoertuigen. Deze rapportages zullen separaat aan de Tweede Kamer worden aangeboden.

Bijlage

Aan: de minister van Defensie

Verklaring betreffende de in het departementale jaarverslag opgenomen financiële overzichten

Wij hebben de financiële overzichten die deel uitmaken van het departementale jaarverslag 2013 van het ministerie van Defensie gecontroleerd. Deze financiële overzichten omvatten:

- de departementale verantwoordingsstaat over 2013 met de financiële toelichtingen daarbij;
- de samenvattende verantwoordingsstaat over 2013 betreffende de baten-lastenagenschappen met de toelichting daarbij;
- de departementale saldibalans per 31 december 2013 met de toelichting daarbij;
- de in de bedrijfsvoeringsparagraaf opgenomen rapportage over de comptabele rechtmatigheid en de getrouwe weergave van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering over 2013;
- de overzichten met de gegevens als bedoeld in de artikelen 4.1 en 4.2 van de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector.

De minister is verantwoordelijk voor het opmaken van deze financiële overzichten die de uitkomsten van de begrotingsuitvoering getrouw dienen weer te geven in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving. Onze verantwoordelijkheid is aan de minister een oordeel te geven over de financiële overzichten op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de financiële overzichten geen afwijkingen van materieel belang bevatten.

Oordeel

Naar ons oordeel geven de financiële overzichten een getrouw beeld van de uitkomsten van de begrotingsuitvoering van het ministerie van Defensie over 2013 in overeenstemming met de Comptabiliteitswet 2001 en de daaruit voortvloeiende regelgeving.

Benadrukking van de onzekerheid in het WNT-overzicht

Wij vestigen de aandacht op de toelichting die is opgenomen bij het WNT-overzicht in bijlage 6 van het jaarverslag, waarin de onzekerheid is uiteengezet die bestaat ten aanzien van de vermelding van de gegevens over personen die anders dan op grond van een dienstbetrekking een functie vervullen als niet-topfunctionaris. Deze situatie doet geen afbreuk aan ons oordeel.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Tevens vermelden wij naar aanleiding van ons onderzoek dat de overige onderdelen van het departementale jaarverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, niet strijdig zijn met de in dit jaarverslag opgenomen financiële overzichten.

Den Haag, 14 maart 2014

Auditfunctie ministerie van Defensie

Auditfunctie

Ministerie van Defensie

Postbus 20701

2500 ES Den Haag

(070) 318 74 84